

БОРОТЬБА ОУН ТА УПА КРІЗЬ ПРИЗМУ МІКРОІСТОРІЇ ТА БІОГРАФІСТИКИ

Тарас ГРИВУЛ

ЧИСЕЛЬНІСТЬ ПІДПІЛЬНОЇ МЕРЕЖІ ОУН НА ТЕРИТОРІЇ УРСР В 1940–1941 РОКАХ

З'ясовано кількість осіб, що входили до окремих структурних одиниць підпільної мережі ОУН на західноукраїнських землях впродовж 1940–1941 рр., і на цій підставі простежено динаміку зростання загального членства організації зазначеного періоду.

Ключові слова: Організація українських націоналістів (ОУН), західні області України, організаційна структура, кількість членів організації, прихильники ОУН.

Інформація про чисельність підпільної мережі Організації українських націоналістів у той чи інший період дає можливість з'ясувати масштаби та етапи розвитку революційно-визвольної боротьби ОУН. Зрозуміло, що труднощі, які виникають під час з'ясування цього питання, впливають зі специфіки функціонування підпільної організації, зокрема її конспіративного характеру. Однак, незважаючи на складність дослідження проблеми, українська історіографія вже має певні напрацювання. Наприклад, В. Мороз досліджував проблему чисельності мережі ОУН на початку 1940 р.¹ та на Буковині², В. Баран та В. Токарський – у період літа–осені 1940 р.³, Л. Шанковський – на Станіславщині⁴, В. Тустанівський – Дрогобиччині⁵; окремі статистичні дані вміщено у працях інших дослідників⁶.

Під час арешту 21 лютого 1940 р. організаційного референта крайової ексекутиви Західно-Українських Земель Богдана Івашківа (“Топора”) вилучено зашифровану записку з даними про кількість українських націоналістів. На допиті Б. Івашків заявив, що чисельність членів в осередках підпільної ОУН, з якими

¹ Шпіцер В. Крайовий провідник Володимир Тимчій-“Лопатинський” / В. Шпіцер, В. Мороз. – Львів: Афіша, 2004. – 256 с.

² Мороз В. Розгортання повстанської боротьби на Буковині у 1944 році / В. Мороз // Визвольний шлях. – 2001. – Кн. 8. – С. 54–69.

³ Баран В. Україна: західні землі: 1939–1941 рр. / В. Баран, В. Токарський. – Львів, 2009. – 448 с.

⁴ Шанковський Л. Тринадцять літ... (Дії УПА й збройного підпілля ОУН на терені Військової округи ч. 4 “Говерля” в 1943–1956 рр.) / Л. Шанковський // Альманах Станіславської землі. – Нью-Йорк; Торонто; Мюнхен, 1975. – Т. 1. – С. 163–193.

⁵ Тустанівський В. Підпілля в Дрогобиччині / В. Тустанівський // Дрогобиччина – земля Івана Франка. – Дрогобич: “Бескид”, 1993. – С. 91–107.

⁶ Кентій А. Збройний чин українських націоналістів. 1920–1956. Історико-архівні нариси / А. Кентій. – К.: [б. в.], 2005. – Т. 1: Від Української Військової Організації до Організації Українських Націоналістів. 1920–1942. – 332 с.; Патриляк І. Тактика і стратегія українських націоналістів на початковому етапі Другої світової війни / І. Патриляк // Організація Українських Націоналістів і Українська Повстанська Армія. Історичні нариси / [відп. ред. С. Кульчицький]. – К.: Наукова думка, 2005. – С. 15–87.

було відновлено зв'язки (можливо, він мав на увазі отримані звіти?), складала 3879 осіб⁷. На підставі цієї інформації із 7 округ (Бережани, Золочів Коломия, Львів, Станіславів, Тернопіль, Чортків) В. Мороз припустив, що загальна кількість членів організації (18 округ) приблизно 9–10 тис. чоловік⁸. Проте у підрахунках Б. Івашківа є помилка. З'ясовуємо це, перерахувавши наведені в таблиці 1 дані, надіслані з округ⁹.

Таблиця 1. Чисельність членів ОУН станом на січень–лютий 1940 р.

№ п/п	Структурна одиниця	Кількість членів ОУН
1	Бережанська округа, в тому числі повіті	960
	Бережанський	480
	Підгаєцький	170
	Рогатинський	120
	Ходорівський	80
	Перемиський	110
2	Золочівська округа, в тому числі повіті	298
	Золочівський	140
	Зборівський	98
	Бродівський	60
3	Тернопільська округа	300
4	Бучацька чи Чортківська округа	501
5	Коломийська	110
6	Львівська	460
7	Станіславська	250
	Разом:	2879

Підраховуючи чисельність членів ОУН по округах, з'ясовуємо, що кількість підпільників – 2879, це на 1 тис. осіб менше від вказаної. Очевидно, в розрахунках Б. Івашківа є помилка. Тому, на підставі уточнених даних, можна зробити висновок, що на Західній Україні (Галичина і Волинь) на початку 1940 р. було приблизно 7–7,5 тис. членів ОУН.

Наступник Б. Івашківа на посту організаційного референта крайової ексективи Західно-Українських Земель Степан Ніклевич (“Вірко”) подає інші дані, станом на березень 1940 р.: Львівська округа – 215 осіб, Тернопільська округа – 396 (Теребовлянський повіт – 177, Збаразький – 75, Скалатський – 54), Коломийська округа – 579 осіб¹⁰. На підставі цих даних важко зробити висновки про динаміку чисельності ОУН на початку 1940 р. Не зрозуміло, наприклад, чому у Львові кількість націоналістів зменшилася, тоді як в інших округах збільшилася. З'ясовано, що чисельність Юнацтва ОУН станом на зиму 1939–1940 рр. у

⁷ Архів Управління Служби безпеки України у Львівській області (далі – Архів УСБУ ЛО). – Спр. П-33843. – Т. 1. – Арк. 119.

⁸ Шніцер В. Крайовий провідник... – С. 117.

⁹ Архів УСБУ ЛО. – Спр. П-33843. – Т. 1. – Арк. 119.

¹⁰ Там само. – Арк. 22.

Стрийській, Бережанській, Коломийській, Дрогобицькій і Золочівській округах складала 800 осіб¹¹.

Найдинамічніше зростала кількість членів ОУН у другій половині 1940 р., вплинула на це, як не дивно, адміністративна реформа, проведена радянською владою. Про це свідчать організаційні документи самих націоналістів. Наприклад, у підпільному звіті організаційного відділу обласного проводу ОУН Станіславщини від 1 квітня 1944 р. наведено дані з другої половини 1940 р. На початку 1940 р. на території Коломийської та Станіславівської округи (без Долинщини і Калущини, які належали до Стрийської округи), тобто на території 8 повітів було близько 1,2 тис. членів і симпатиків ОУН. Вже в другій половині 1940 р. на території Станіславівської області (територіально дещо більшої, ніж дві згадані округи) було 796 станиць, до яких належало 9,6 тис. членів і симпатиків ОУН. Саме в 1940 р. структура ОУН була перебудована відповідно до адміністративного поділу УРСР. Тому замість 2 окружних і 10 повітових проводів було утворено 1 обласний і 36 районних. У звіті однозначно вказано на одну з найважливіших причин збільшення кількості членів ОУН: розміри районів порівняно з повітами були меншими, районні проводи мали змогу проводити роботу навіть у віддалених селах, тому й кількість членів ОУН збільшувалася¹².

Підтверджують позитивний вплив адміністративної реформи на розвиток мережі ОУН і дані з інших областей. Із утворенням Дрогобицької області, також було створено підпільну мережу – 19 підпільних районів, у яких діяли члени ОУН (за іншими даними – 16 районів¹³). До складу нової області увійшли 3 округи: Перемиська, Стрийська, Самбірська та окремо підпорядкований Дрогобицький район. На думку В. Тустанівського, саме ці зміни призвели до збільшення кількості членів Організації в області¹⁴.

У березні 1940 р. з території Генеральної губернії Проводом ОУН-б скеровано декілька груп досвідчених членів організації, які були призначені на керівні пости різного рівня¹⁵. Їхня активність також вплинула на збільшення кількості підпільної мережі, не зважаючи на репресії, які тривали протягом 1939–1941 рр. супроти членів організації.

Дані про чисельність членів мережі ОУН в інших областях суперечливі, однак можна дещо з'ясувати. Так, Волинський обласний провідник Іван Скоп'юк ("Сатана") згадував, що вже в червні 1940 р. на підпорядкованій йому території (Луцька, Дубенська і Володимир-Волинська округи) збирали внески із 2 тис. членів ОУН¹⁶.

Під час арешту шифрувальниці крайової референтури зв'язку Марти Грицай ("Стефи"), а вона оперувала даними із 5 округ, з'ясовано, що станом на кінець серпня – початок вересня 1940 р. в лавах українського визвольного руху перебувало

¹¹ Архів УСБУ ЛО. – Спр. П-33843. – Т. 1. – Арк. 43.

¹² Шанковський Л. Тринадцять літ... – С. 166.

¹³ Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (далі – ЦДАВОВ України). – Ф. 3833. – Оп. 1. – Спр. 24. – Арк. 75.

¹⁴ Тустанівський В. Вказана праця. – С. 103.

¹⁵ Куж В. Діяльність Степана Бандери в 1939–1941 рр. / В. Кук. – К., 1998. – С. 17.

¹⁶ Архів УСБУ України у Волинській області (далі – Архів УСБУ Вол. обл.). – Спр. 6824. – Т. 1. – Арк. 40.

щонайменше 5,5 тис. дійсних членів та 14 тис. прихильників¹⁷ (див. табл. 2). У вилученому документі є графа “число лиц симпатизирующих ОУН”¹⁸. Очевидно, йдеться про якийсь ступінь поінформованості конкретних осіб про ОУН чи допомогу оунівцям.

У той час симпатиками (прихильниками, кандидатами) вважали тих осіб, які були вже залучені до організаційної роботи (виконували різні доручення, забезпечували зв’язки, зберігали матеріальні цінності організації). Проте їхній провідник продовжував ідеологічний чи організаційний вишкіл і перевіряв їхню готовність до членства в ОУН. Тільки після цього, а в окремих випадках – після виконання окремих завдань симпатик складав присягу і ставав дійсним членом ОУН. Цілком імовірно, що у багатьох організаційних документах не фіксували окремо дійсних членів ОУН і прихильників Організації.

Таблиця 2. Чисельність членів ОУН станом на серпень–вересень 1940 р.

Структурна одиниця	Кількість членів ОУН	Кількість “симпатиків”
Бережанська округа	1300	800
Тернопільська	1300	700
Бучацька	900	500
Стрийська	1500	12 000 (?)
Коломийська	500	300
Разом	5500	14 300

Деякі історики не аналізували безпосередньо слідчі матеріали М. Грицай, а використали дані акту звинувачення, де вказано 5,5 тис. членів ОУН на території західних областей України, без даних щодо окремих округ¹⁹. Мабуть, радянські органи безпеки не мали достовірної інформації про структуру українського підпілля, зокрема, про кількість округ на території західних областей України, тому вказували неточні цифри. Аналізуючи дані М. Грицай, можемо припустити, що в осередках ОУН було задіяно до 19,8 тис. осіб.

У грудні 1940 р. крайовий провідник Іван Климов (“Мармаш”) надіслав до Львова зашифрований документ, у якому звітував про кількість членів ОУН на Волині. Під час обшуку на одній із організаційних квартир цей звіт потрапив до рук НКВС. Згідно з цими даними, кількість членів ОУН на Північно-Західних українських землях – 4 тис. у 700 населених пунктах²⁰. У документі не вказано, чи враховано кількість симпатиків. Дані І. Климова є, на нашу думку, достовірними, оскільки

¹⁷ Галузевий державний архів Служби безпеки України (далі – ГДА СБУ). – Ф. 6. – Спр. 75170ФП. – Т. 4. – Арк. 24зв.

¹⁸ Там само. – Арк. 24.

¹⁹ Див.: Дерев’яний І. Друга ліквідація органами НКВД УРСР крайової екікутиви ОУН у Львівській області в 1940–1941 рр. / І. Дерев’яний // Український визвольний рух. – Львів, 2011. – Зб. 15. – С. 131–132; Патрільяк І. Вказана праця. – С. 25. Останній вказує, що 5,5 тис. осіб нараховували бойовики організації, тобто націоналісти, підготовлені до безпосередньої участі у повстанні. Вважаємо це твердження неточним.

²⁰ Радянські органи державної безпеки у 1939 – червні 1941 р.: документи ГДА СБ України / [упоряд.: В. Даниленко, С. Кокін]. – К.: Вид. дім. “Києво-Могилянська академія”, 2009. – С. 337.

призначалися для звіту перед РП ОУН: якраз у першій декаді грудня 1940 р. провідник ЗУЗ Дмитро Мирон (“Роберт”, “Піп”) брав участь у Великому зборі ОУН²¹.

На території Тернопільської області протягом серпня–листопада 1940 р. кількість оунівців також збільшувалася, зокрема це зафіксовано у звітах обласного провідника Костянтина Вальчика (“Сума”)²².

Таблиця 3. Кількість членів ОУН Тернопільщини в другій половині 1940 р.

Категорія	Станом на серпень	Станом на листопад
Члени ОУН	3986	7000
Симпатички*	не подано	2000
Прихильники*	3109	5000
Юнаки	1411	1500
Нелегали	196	Не подано даних
Разом	8506	15 500

Лави оунівців поповнювалися, хоча тривали арешти та репресії, у вересні–жовтні 1940 р. Цей факт згодом відзначали і радянські карально-репресивні органи. Наприклад, у доповідній записці наркома внутрішніх справ УРСР П. Мешика заступнику наркома державної безпеки СРСР Б. Кобулову зазначено, що за їхніми агентурними приблизними даними, станом на березень 1941 р. чисельність ОУН складає 13 529 осіб²³. Також відзначено, що за 1940 р. репресовано 4657 українських націоналістів, а за січень–лютий 1941 р. – 1462 членів ОУН²⁴.

Дані станом на червень 1941 р. щодо членів ОУН на теренах Волинської, Рівненської областей та частини Пінської і Брестської областей Білоруської РСР (які підпорядковувалися проводу ПЗУЗ) подані у звіті Володимира Робітницького (“Миколи”, “Андрія”): “Організація Українських Націоналістів має опанованих біля 1 тис. осель, членів 7 тис., прихильників 80% населення”²⁵.

Відомо також, що Станіславівська обласна організація після 28 червня 1940 р. курувала питання розвитку мережі ОУН на Буковині та Бессарабії²⁶. Відповідальним за цю ділянку призначено провідника Коломийської округи Василя Мельничука (“Славка”, “Чумака”)²⁷. Після включення Буковини до складу СРСР Провід ЗУЗ одразу ж скерував націоналістів для налагодження співпраці: за дорученням організаційного референта Л. Зацного Роман Дяків скерував до Чернівців Богдана Гончарюка (“Дана”), який і встановив організаційні контакти з місцевою мережею ОУН²⁸.

У підпільних матеріалах, датованих приблизно 1941 р., є інформація про налагодження співпраці з буковинськими підпільниками: “Після приходу більшовиків

²¹ Архів Центру досліджень визвольного руху (далі – Архів ЦДВР). – *Чижевський В.* Спогади із праці в ОУН в рр. 1939–1945 (47). (Машинопис) / В. Чижевський. – С. 52–53.

²² Радянські органи безпеки... – С. 338.

* Документ написаний російською мовою і в ньому окремо подано графи “сочувствующие” та “сторонники”, які були очевидно прихильниками організації та кандидатами в члени ОУН.

²³ Радянські органи безпеки... – С. 437.

²⁴ Там само. – С. 346.

²⁵ ЦДАВОВ України. – Ф. 3833. – Оп. 1. – Спр. 15. – Арк. 74.

²⁶ ГДА СБУ. – Ф. 6. – Спр. 75170ФП. – Т. 1. – Арк. 61.

²⁷ *Мороз В.* Вказана праця. – С. 56.

²⁸ ГДА СБУ. – Ф. 6. – Спр. 75170ФП. – Т. 1. – Арк. 62.

з Галичини переходить Мартин, і зв'язавши деякі організовані місцевості між собою, передає ті зв'язки Петрові Войновському псд. [псевдо – *Т. Г.*] “Василь”²⁹. В. Мельничук також отримав завдання створити осередки ОУН у Бессарабії, але він не зміг його виконати. Однак оунівці діяли і на цих теренах: відомо, що в 1941 р. в Акермані (тепер – Білгород-Дністровський) заарештовано члена ОУН Василя Гетьманченка, зв'язкового з тими територіями³⁰.

Осередки П. Войновського і В. Мельничука не співпрацювали, бо члени ОУН із Галичини критикували роботу П. Войновського, зокрема вважали, що він не приділяв уваги вишколу нових членів, а працював лише для кількості. На їхню думку, саме тому на Буковині станом на червень 1941 р. діяло приблизно 2 тис. членів ОУН. Натомість у Галичині провідники стежили за відповідним підбором кадрів і працювали в умовах суворої конспірації. Зокрема “Заяць” зосередив свою діяльність у Чернівцях та довколишніх селах³¹. За даними НКВС, на території Північної Буковини діяло близько 4 тис. українських націоналістів. Щоправда, до них традиційно зараховували не тільки членів ОУН, але й діячів колишніх культурницьких організацій “Жіноча громада”, “Український кобзар”, “Союз студентів “Запорожжя”, “Залізник” та інших³².

З'ясуємо також чисельність Організації українських націоналістів на українських етнічних територіях, які були включені до складу Білоруської РСР – Берестейщина (Брестська область) і Пинщина (Пінська область). У документах ОУН відзначено високий рівень національної свідомості українського населення, яке проживало у місцевості поблизу міст Кобрин і Дорогичина. Дані про українське націоналістичне підпілля на цьому терені є у звіті члена Українського державного правління, який виконував функції заступника у справах народної освіти і виховання Миколи Мостовича. Цей звіт датований серпнем 1941 р., але йдеться про період перед німецько-радянською війною. У ньому сказано, що “на теренах Кобрини й Дорогичина діяла ОУН”³³.

На території БРСР оунівці активізували діяльність на початку 1940 р. Лук'янові Гуралю (“Герцету”), який прибув із Генерал-губернаторства, доручили організувати членів ОУН на українських етнічних землях в складі БРСР, зокрема, “рекомендувалося серед українського населення проводити вербування в члени ОУН, створювати організацію, а серед білоруського населення проводити агітацію за створення націоналістичної організації”³⁴. Соціальною базою ОУН на території БРСР були, мабуть, представники інтелігенції, про що свідчить факт арешту в Брестському і Кобринському повітах 30 українських вчителів у ніч з 17 на 18 червня 1941 р.³⁵

²⁹ ЦДАВОВ України. – Ф. 3833. – Оп. 1. – Спр. 83. – Арк. 1.

³⁰ *Верига В.* Втрати ОУН в часі Другої світової війни, або “Здобудеш українську державу або згинеш у боротьбі за неї” / В. Верига. – Торонто: Новий шлях, 1991. – С. 49.

³¹ ЦДАВОВ України. – Ф. 3833. – Оп. 1. – Спр. 83. – Арк. 1.

³² *Сергійчук В.* Український здви́г: Прикарпаття. 1939–1955 / В. Сергійчук. – К.: Українська Видавнича Спілка, 2005. – С. 34.

³³ ЦДАВОВ України. – Ф. 3833. – Оп. 1. – Спр. 15. – Арк. 72–73.

³⁴ Архів УСБУ Вол. обл. – Спр. 6824. – Т. 2. – Арк. 360.

³⁵ *Сергійчук В.* Український здви́г: Волинь. 1939–1955 / В. Сергійчук. – К.: Українська Видавнича Спілка, 2005. – С. 240.

Зрозуміло, що органи НКВС знали про діяльність мережі ОУН на території Білоруської РСР³⁶, але не змогли її викрити. Причиною цього могла бути підпорядкованість районних відділень НКВС управлінням різних республік, що призвело до недостатнього обміну інформацією. Точної чисельності українського націоналістичного підпілля на території західних областей БРСР не знаємо, оскільки цих даних немає у підсумковому звіті й таблиці І. Климів. Відомо, що з політичних мотивів з вересня 1939 по лютий 1941 р. у Західній Білорусі арештовано 822 українці. Який відсоток серед них членів ОУН – невідомо, бо серед арештованих були особи, які, наприклад, організовували збір підписів місцевого населення за приєднання до УРСР, вимагали навчання українською мовою³⁷.

Збір інформації про чисельність осередків ОУН був процесом тривалим. Про це свідчить, наприклад, організаційний звіт обласного проводу Дрогобицької області, датований 30 липня 1941 р. Із трьох округ – Стрийської, Самбірської, Перемишльської та Дрогобицького району, вчасно надійшли дані тільки зі Стрийщини. Згідно з даними звіту, у цій окрузі діяло 736 членів³⁸.

Неточними є дані і в зведеній таблиці у звіті І. Климів, підготованому для С. Бандери (датований липнем – початком серпня 1941 р.):

Таблиця 4. Чисельність ОУН станом на червень 1941 р.

Область	Кількість станиць	Неохоплені оселі (населені пункти, де немає членів ОУН)	Чисельність членства
Луцька*	450	200	2000
Рівненська	500	180	до 3000
Львівська	700	70	до 5000
Тернопільська	690	100	до 6000
Станіславівська	400	250	до 1000
Чернівецька	до 80	Не подано	до 5000
Дрогобицька	до 400	До 250	до 1000
Львів місто			студенти 300, робітники 500, ученики до 300, жіноцтво до 110, разом 1200
Разом	3200	1300, без Чернівецької області	20 000
підрахунки автора	до 3220	1050, без Чернівецької області	до 24 200

³⁶ ГДА СБУ. – Ф. 6. – Спр. 75170 ФП. – Т. 4. – Арк. 288.

³⁷ Сергійчук В. Український здвиг... – С. 240.

³⁸ ЦДАВОВ України. – Ф. 3833. – Оп. 1. – Спр. 24. – Арк. 75–75 зв.

* Така назва подана в документі. 13 грудня 1939 р. область перейменовано на Волинську.

У документі є примітка: “Звіт не є повний, бо не всі звіти з терену вже надійшли”³⁹. Наші підрахунки відрізняються від даних І. Климівана.

Не збігаються дані й окремих структурних частин ОУН в узагальненому документі. Наприклад, у звіті В. Робітницького кількість станиць у Волинській та Рівненській областях – 1 тис., а кількість членів ОУН – 7 тис. У звіті І. Климівана наведено такі дані: 950 станиць і до 5 тис. членів. Звіт Дрогобицького обласного проводу подає 736 членів тільки в самій Стрийській окрузі. При цьому Дрогобицька область охоплювала 3 округи та сам Дрогобицький район. Натомість в об’єднаному звіті вказано, що у Дрогобицькій області тільки 1 тис. членів.

Неточними є дані і щодо кількості членів ОУН на Станіславщині. У наведеному вище звіті Станіславівського обласного проводу ОУН чисельність членів Організації (разом із симпатиками) на терені області тільки в другій половині 1940 р. – 9,6 тис. осіб – вказана майже у 10 разів більша, ніж у звіті І. Климівана⁴⁰. При цьому відомо, що провід Станіславщини не вважав пріоритетним завданням збільшення чисельності⁴¹. Очевидно, у матеріалах тодішнього КП ОУН помилка: замість 10 тис. написано 1 тис., бо не могла кількість зменшитися в 10 разів за півроку. У примітці до документа вказано на відсутність деяких звітів із теренів. Мабуть цим зумовлені розбіжності й у даних із Дрогобицької області.

Згідно з поданою інформацією, на Дрогобищині та Станіславщині приблизно по 400 станиць (осередків ОУН у населених пунктах). До речі, в ОУН станицю складало не менше 3 членів або прихильників Організації. Крім того, до складу станиці могло входити декілька звен або роїв (тобто декілька організаційних ланок, щонайменше по 3 особи)⁴². Тому чисельність українських націоналістів на території цих областей навіть за умови мінімальної величини осередків повинна була б складати не менше 1,2 тис. осіб.

Окремо в документі наведено кількість членів та прихильників ОУН в інших областях Східної України. Їх, за підрахунками І. Климівана, приблизно 700 осіб⁴³.

Орієнтуючись на наведені вище дані, припускаємо, що на території УРСР і БРСР діяло приблизно 25–30 тис. дійсних членів ОУН, а разом із симпатиками (прихильниками) – до 50 тис. Це підтверджують два документи: у брошурі “За українську державність. (Хто будує, а хто руйнує Українську Державність?)” за липень–серпень 1941 р., виданій РП ОУН, зазначено: “У період большевицького володіння ОУН не тільки не послабла, але ще і розбудувала свою сітку. Найбільшим її здобутком було втягнення Осередніх і Східних Земель в круг своєї роботи. Майже 50 тис. членів, що на них міг з гордістю вказати Краєвий Провідник напередодні вибуху війни, це була армія боєвиків зорганізованих і діючих серед найтрудніших умовин, це був тяж вислід правильности політики ОУН”⁴⁴. Без сумніву, брошура виконувала не стільки інформативну, скільки пропагандивну роль. Однак про

³⁹ ЦДАВОВ України. – Ф. 3833. – Оп. 1. – Спр. 57. – Арк. 1.

⁴⁰ Шанковський Л. Вказана праця. – С. 166.

⁴¹ Архів ЦДВР. – Чижевський В. Вказана праця. – С. 32.

⁴² Петелицький С. До Освенціму за Україну [пер. з англ. О. Тереха] / С. Петелицький. – К.: Світова Ліга Українських Політв’язнів Нацистських Концтаборів; Суспільна Служба України, 2001. – С. 25.

⁴³ ЦДАВОВ України. – Ф. 3833. – Оп. 1. – Спр. 45. – Арк. 2.

⁴⁴ Там само. – Оп. 2. – Спр. 80. – Арк. 3.

значну кількість оунівців згадано й у листі одного з членів ОУН. Зокрема в цьому історичному документі, датованому 23 липня 1941 р., обговорюється ситуація з тиском німецьких урядовців на І. Кліміву, як “Краєвого Провідника начальника 47 тисячної організації”⁴⁵. У праці А. Бедрія зазначено, що до початку німецько-радянської війни тільки військові партизанські відділи (або, швидше за все, озброєні групи українських націоналістів) нараховували близько 10 тис. людей⁴⁶.

Про чисельність підпільної мережі ОУН йшлося також у розмовах уповноважених Організації з представниками німецькими урядових установ. Наприклад, у березні 1941 р. РП ОУН розпочав формування військових відділів при німецькій армії – Дружин Українських Націоналістів. У переговорах із представниками Абверу брав участь, за дорученням С. Бандери, Микола Лебідь. Він під час розмови заявив, що на українських землях діє від 20 до 30 тис. членів ОУН⁴⁷.

Отже, чисельність підпільної мережі ОУН на території, яка входила до складу СРСР, була доволі значною. Незважаючи на репресії радянських карально-репресивних органів, протягом досліджуваного періоду кількість оунівців складала приблизно 20 тис. членів, а разом з прихильниками – 50 тис. осіб, що робило організацію вагомим чинником збройної боротьби за незалежність України.

Taras Hryvul. The number of underground OUN network in the USSR in 1940–1941

The article set the number of persons who belonged to the underground structure of the OUN. It was found that the number of OUN grew throughout the period of the presence of Soviet rule in 1939–1941. The dynamics of growth of OUN members in certain regions of the USSR is researched.

Key words: Organization of Ukrainian Nationalists (OUN), western regions of Ukraine, anti-Soviet struggle, organizational structure, clandestine reports, supporters of OUN.

Тарас Гривул. Численность подпольной сети ОУН на территории УССР в 1940–1941 гг.

Установлена численность лиц, принадлежащих к отдельным структурным единицам подпольной сети ОУН на западноукраинских землях в 1940–1941 гг., на основании чего отслежено динамику роста общего количества членов организации в данный период.

Ключевые слова: Организация украинских националистов (ОУН), западные области Украины, организационная структура, количество членов организации, сторонники ОУН.

⁴⁵ ЦДАВОВ України. – Ф. 3833. – Оп. 1. – Спр. 41. – Арк. 47зв.

⁴⁶ Бедрій А. Провідник ОУН Степан Бандера з перспективи 30 років / А. Бедрій // Визвольний Шлях. – 1989. – Кн. 10. – С. 1171.

⁴⁷ Боляновський А. Українські військові формування в збройних силах Німеччини (1939–1945) / А. Боляновський. – Львів, 2003. – С. 52.